

VERSLAG

VAN DE VOLKSKUNDE-COMMISSIE
DER NEDERLANDSCHE AKADEMIE VAN
WETENSCHAPPEN TE AMSTERDAM

OVER 1941

VERSLAG

VAN DE VOLKSKUNDE-COMMISSIE OVER 1941

De Volkskunde-commissie heeft eind December 1941 haar zevende vragenlijst uitgezonden, die een aantal vragen bevat over volksgeloof met betrekking tot zwangerschap en geboorte, en bovendien enkele vragen over gevelteekens en het lied van „de drie ruitertjes”.

Het bureau der commissie wijdde ook in het afgelopen jaar alle aandacht aan de uitbreiding van het aantal medewerkers. Het aantal ingevulde lijsten bedroeg op 31 December 1941: voor lijst 1: 1891, voor lijst 2: 1352, voor lijst 3: 1360, voor lijst 4: 1129, voor lijst 5: 1036, voor lijst 6: 766. Van de in het vorige jaarverslag vermelde fungilore-lijst werden 719 lijsten ingevuld terug ontvangen. Dit voorloopige resultaat stemt zeker tot tevredenheid, wanneer men in aanmerking neemt, dat de invulling van deze vragenlijst eenige kennis van de fungilore veronderstelt, die niet bij al onze medewerkers aanwezig mag worden geacht.

De eveneens in het vorige verslag vermelde besprekingen met de Nederlandsche Vereeniging voor Geneeskruidtuinen betreffende de uitzending van een vragenlijst over de Nederlandsche plantlore, verkeerden nog in een voorbereidend stadium.

De tijdsomstandigheden hebben in menig opzicht hun invloed doen gelden op den gang der werkzaamheden van de commissie en haar bureau. De plannen van den Secretaris-Generaal van het Departement van Opvoeding, Wetenschap en Kultuurbescherming, om over te gaan tot de instelling van een Rijksinstituut voor Nederlandsche Taal en Volkscultuur hadden de grootste belangstelling der commissie, aangezien het in de bedoeling lag, het bureau der Volkskunde-commissie samen met dat der Dialecten-commissie en een bureau voor de Toponomie in dit

Instituut onder te brengen. Toen tegen een desbetreffend voorstel van de zijde der Akademie ernstige bezwaren werden opgeworpen, heeft de Secretaris-Generaal het in zooverre gewijzigd, dat het bedoelde Instituut te Amsterdam gevestigd zou worden, terwijl de Akademie een commissie van toezicht zou instellen, welke met den directeur overleg zou kunnen plegen over de werkplannen en bepaalde adviezen zou uitbrengen, terwijl zij tevens kennis zou nemen van de ingediende begroeringen. Met het hoofddirectoraat van dit Instituut zou Prof. Dr. J. de Vries, voorzitter onzer commissie, worden belast, die tevens als directeur van de Afdeling Volkskunde zou optreden.

Niettegenstaande de commissie in de op verzoek van het bestuur der Afdeling Letterkunde aan deze uitgebrachte adviezen haar volle instemming met deze plannen heeft uitgesproken, heeft de Afdeling Letterkunde als haar meening geuit, dat de voorstellen van den Secretaris-Generaal voor het oogenblik niet te verwezenlijken zijn. De commissie kan slechts den wensch uitspreken, dat dit besluit geen nadeeligen invloed zal uitoefenen op de verdere ontplooiing van haar werkzaamheden en die van het volkskundig onderzoek in Nederland in 't algemeen.

Mede met het oog op deze reorganisatieplannen is nog geen begin gemaakt met de uitgave van den Volkskunde-atlas, al werd aan de voorbereidende werkzaamheden alle aandacht besteed. Wel verscheen het eerste deel van de in het vorige jaarverslag aangekondigde populaire handleidingen over volkskunde, voorgeschiedenis en streektalen van Nederland, in de reeks „Hoekstenen onzer Volkskultuur”, die met steun van het Departement van Opvoeding, Wetenschap en Kultuurbescherming wordt uitgegeven. In dit eerste deel van de eerste reeks: Volkskunde, heeft de Voorzitter onzer commissie een algemeene inleiding gegeven tot „De wetenschap der Volkskunde”. In een viertal hoofdstukken heeft hij achtereenvolgens het begrip volkskunde, haar ontstaan en groei, de verzameling en de bewerking van het materiaal en de taak der volkskunde besproken. Enkele kaartjes en een groot aantal illustraties verluchten den tekst. Dank zij een

beschikking van het Departement van Opvoeding, Wetenschap en Kultuurbescherming is dit boekje tegelijk met de nieuwe vragenlijst op het eind van het jaar aan alle medewerkers der commissie en bovendien aan een aantal andere personen en instellingen toegezonden kunnen worden. Het Departement stelde tevens een aantal exemplaren ter beschikking van de commissie, om daarmede propaganda te maken voor haar werk in die plaatsen, waar het haar tot dusver niet mocht gelukken, een medewerker te vinden. Voor deze krachtige daadwerkelijke medewerking zijn wij den Secretaris-Generaal uiteraard zeer dankbaar.

Met ingang van 1 Maart 1941 werd de heer J. R. W. Sinninghe op het bureau der commissie te werk gesteld voor rekening van het Departement van Opvoeding, Wetenschap en Kultuurbescherming, met de opdracht het aldaar aanwezige materiaal betreffende de volksliteratuur te ordenen en te catalogiseeren, vervolgens ditzelfde te doen met het materiaal, dat elders in openbaar of particulier bezit is, en door eigen nasporingen onder het volk dit materiaal aan te vullen.

Van de leden der subcommissie ontvielen ons in het afgelopen jaar twee leden door den dood: op 5 Juni Dr. M. A. van Andel, de kenner der volksgeneeskunde, en op 13 Juni mejuffrouw C. Elderink, deskundige op het gebied van Twentsch volksleven en volksgeloof. Ingevolge verordening 199 van 22 October 1941 van den Rijkscommissaris voor de bezette gebieden moest mevrouw A. H. Sanson-Catz tot ons leedwezen haar lidmaatschap van de subcommissie neerleggen.

De heer H. J. W. M. Hofhuis, die sinds 24 Juni 1940 vanwege de Commissie tot bestrijding van de werkloosheid te Amsterdam op het bureau werkzaam was, verliet dit op 16 Augustus 1941. In zijn plaats werd de heer G. D. Meijer aangewezen, die echter eerst op 16 December zijn werkzaamheden kon aanvangen. Deze bestaan in hoofdzaak uit de samenstelling van het repertorium van Nederlandsche volkskunde, waaraan hij ook in de jaren 1939 en 1940 al werkzaam is geweest. Verder verleende het personeel van het Dialectbureau in voorkomende gevallen zijn medewerking.

Met ingang van 1 September 1941 werd mejuffrouw J. C. Daan voor halve dagen aangesteld als wetenschappelijk assistente.

Dank zij het belangrijke Rijkssubsidie, haar voor 1941 verleend, kon de commissie gevolg geven aan den reeds lang bestaanden wensch, om haar bibliotheek een aanmerkelijke uitbreiding te geven. Een groot aantal in hoofdzaak Nederlandsche en Duitsche boeken en reekswerken werden gekocht of althans besteld; de oorlogstoestand is nl. oorzaak, dat vooral vele Duitsche boeken niet of niet onmiddellijk konden worden geleverd. Bovendien werd de bibliotheek ook in het afgelopen jaar weer met talrijke geschenken verrijkt. De namen der schenkers vindt men in de bijlage bij dit jaarverslag opgesomd. Van de schenkers dient afzonderlijk genoemd te worden de heer S. J. van der Molen, die een tweetal van zijn publicaties afstond. Bijzonderen dank is de commissie ook verschuldigd aan Dr. F. W. T. Hunger, directeur van het Instituut voor de geschiedenis der Geneeskunde te Leiden, door wiens bemiddeling wij onze verzameling van de Bijdragen tot de geschiedenis der geneeskunde nagenoeg geheel volledig konden maken. De overdracht in bruikleen van de verzamelingen van wijlen Dr. A. Borgeld en Dr. G. J. Boekenoogen, berustende bij de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden, waarvan reeds in het jaarverslag over 1939 melding werd gemaakt, heeft inmiddels plaats gehad.

Vanwege het Departement van Opvoeding, Wetenschap en Kultuurbescherming werd aan de commissie een subsidie van f 5000.— verleend, dat haar in staat stelde, in tal van behoeften, in de eerste plaats van het bureau en de bibliotheek te voorzien. Het stemt de commissie tot groote voldoening, dat haar werkzaamheden tenslotte ook van Regeeringszijde die belangstelling genieten, waarop zij redelijkerwijze aanspraak meent te mogen maken.

*Namens de Volkskunde-commissie der
Nederlandsche Akademie van Wetenschappen:*

J. DE VRIES, *voorzitter*

P. J. MEERTENS, *secretaris-penningmeester*

BIJLAGE

Lijst van personen, enz., die in 1941 boeken en handschriften schonken aan het Centraal Bureau voor Nederlandsche Volkskunde.

Het Gemeentebestuur van Beverwijk, Mej. J. C. Daan, H. W. Dijkema, Mej. Dr. C. Cath. van de Graft, Jan H. de Groot, A. Hallema, Ir. G. J. Heymeyer l.i., Dr. F. W. T. Hunger, B. Libourkin, B. J. Melcher, het Ministerie van Openbaar Onderwijs te Brussel, Thijs Mol, S. J. van der Molen, Ir. E. L. Oberg, H. de Priester, G. M. van Rossum Jr., J. R. W. Sinninghe, J. Storms, P. J. van der Tol, Mevr. G. B. J. van Utenhove-Immink, D. J. van der Ven, Prof. Dr. J. de Vries, Th. van de Watering, de Volksche Werkgemeenschap.